

ŞAHİN, Hasan, "İslamiyet Öncesi Dönemde Yahudi ve Hıristiyanlarda Nikâh Algısı", İslam Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Samsun 2016, Sayı: 2, ss. 118-147.

İSLÂMİYET ÖNCESİ DÖNEMDE YAHÛDİ VE HİRİSTİYANLARDA NİKÂH ALGISI

Araş. Gör. Hasan ŞAHİN*

Özet: Nikâh Kurumu insanlık tarihi kadar eskidir. Farklılaşan topluluklarda kimi zaman dinî inançların, kimi zaman da örf ve âdetlerin etkisiyle nikâh kurumu değişik aşamalar geçirmiştir. Nikâh kurumunun şekillenmesinde ise, toplumun sahip olduğu nikâh algısı önemli bir etkidir. Nikâh algısı da, toplumların bulunduğu dönem, coğrafya, örf ve âdetten etkilenen bir yapıya sahiptir. Nikâh kurumunun gelişimini anlayabilmek için İslâm öncesi dönemdeki nikâh algısını ve evlilik kurumunu incelemek gerekir. Ancak konu, geniş bir tarihi alana yayıldığı için sınırlandırmak kaçınılmazdır. Bu sebeple makalede, İslâmiyet'in doğuşuna yakın olan dönemde Yâhûdî ve Hıristiyanlar'ın nikâh algısı ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Din, İslâmiyet, nikâh, Yahûdilik, Hıristiyanlık, algı.

118

Marriage Perception In The Judaism And Christianity Before Islam

Abstract: Marriage institution is as old as humanity. Sometimes marriage institution has had various stages because of the communities which is changed, beliefs or according to customs and traditions. Perception of marriage that has the society is very important for the formation of marriage institution. Marriage perception, has structure that affected by society, geography, traditions and customs. To understand of the development stages of marriage institution we have to examine marriage institution and perception of marriage before the Pre-Islamic period. However, issue spread a large historical area and this study must be limited. Therefore, this study will handle perception of marriage according Judaism and Christianity which are close to time of the emergence of Islam.

Keywords: Religion, Islam, marriage, Judaism, Christianity, Perception.

* * *

* Sinop Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku ABD, hasan.sahin@omu.edu.tr

Giriş

İslâmiyet'in doğup yayıldığı Arap toplumu başta olmak üzere, Müslümanların iletişimde olduğu Yahûdi ve Hıristiyan gibi sair din mensuplarının içinde buldukları yapıyı, nikâh algısı bağlamında anlamak ve İslâmiyet'in buralardaki uygulamaların hangisini onayladığı, hangisini değiştirdiği ya da tamamen kaldırdığını bilmek bizim için önemlidir. Çünkü bilhassa Arap toplumunda süregelen bazı uygulamaların İslâm toplumunda aynen devam ettiğini, bazılarının değişikliğe uğrayarak hayatiyetini sürdürdüğünü, bazılarının da tamamen kaldırıldığını (sürelî evlilik gibi) bilmekteyiz.

Hız. Peygamber döneminde nikâha ait meselelerin tümünün nasslar tarafından mı belirlendiği, yoksa bu meselelerin bir kısmının İslâm'ın dışındaki semâvî dinlere mi dayandığı tespit edilmesi gereken bir husustur. Bu bağlamda araştırmada amacımız, hukuki anlamda nikâh kurumunu, sosyolojik anlamda ise nikâh algısını İslâm öncesi dönem bağlamında ele alarak İslâm'da nikâh konusu ile ilgili araştırma yapanlara bir ön hazırlık sağlamaktır. Çünkü bu çalışma, İslamiyet'in doğuşundan önce var olan uygulamaları betimleme/tespit etme amacıyla yazıldığı için, İslamiyet'in doğuşundan sonra meydana gelen değişimler burada değerlendirme konusu yapılmayacaktır. Zira bu hususların tamamının bir makale boyutunda ele alınması mümkün değildir.

Araştırmada İslâm öncesi döneme ait nikâh konusu, disiplinler arası mukayeseli yöntemle ele alınacaktır. Bu amaçla başta

Kitabı Mukaddes ve Mişna'da¹ yer alan bilgilere başvurulmuştur. Ayrıca çeşitli dinler tarihi ve İslâm hukuku kaynakları araştırılmış ve konuyla doğrudan ya da dolaylı şekilde ilgili olan literatür taranarak kavramsal analizleri yapabilmek için lügat ve sözlük türü klasik ve modern kaynaklara müracaat edilmiştir. Nikâh algısıyla ilgili elde edilen veriler analiz edilerek aktarılmıştır.

İslâm öncesi nikâh konusu, geniş tarihi bir alanı kapsadığı için ele alınan dönemin sınırlandırılması gerekmektedir. Zira nikâhın serüveni ilk insanın evliliğine kadar gidebilecektir. Çoğunlukla konu örf, adet ve gelenekler çerçevesinde işlendiği için hukuki tespitler yapmak güçleşmiş ve konular bir çok yerde, sosyolojik bir tespit olarak sunulmuştur.

Nikâh Kavramı

Sözlükte “nkh” fiilinin mastarı olan “nikâh” kelime olarak, üst üste katmak, bir araya toplamak, birbirine dahil olmak, evlenmek, cinsel ilişki (vat') gibi değişik anlamlara gelmektedir.² Fakat dil bilimcileri ve İslâm hukukçuları nikâhın en çok akit ve vatı anlamları üzerinde durmuşlardır. Nikâh lafzı ile kastedilenin akit mi yoksa cinsel birliktelik mi olduğu, uzun tartışmalara neden olmuştur.³ Örneğin, Hanefiler'e göre nikâh kelimesi fiilî birleşme anlamında

¹ Mişna, Yahûdiler'in hukuk kitabı olup, Medeni hukuk ve Ceza Hukuk'u konularının yer aldığı Talmud'un ilk bölümünün şerhidir. Bkz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mişna> (01.08.2016)

² Ebu'l-Fadl Cemaleddin Muhammed b. Mükerrrem b. Manzûr, *Lisân'ül-Arab*, Kahire: Dâru'l Hadis, 2003, VIII, ss. 692-693; İsmail b. Hammad el-Cevherî, *Tâcü'l-Lüga ve Sihâhü'l-Arabiyye*, Beyrut: Dâru'l İlm, I, s. 413; Muhammed b. Yakub el-Fîrûzâbâdî, *Besâiru Zevî't-Temyîz Fi Letâifil-Kitabi'l-Azîz*, Kahire, 2007, V, ss. 118-119; Ahmed b. Faris b. Zekerîya, *Mekâyisü'l-Luga*, Mısır, 1972, ss. 475; Mustafa el-Ahterî, *Ahteri Kebîr*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1289, ss. 405-406.

³ İlgili tartışmalar için bkz.; Ebû Muhammed el-Makdisî b. Kudâme, *el-Muğnî*, Mısır, 1367, VI, s. 445.

hakikat, akit anlamında mecaz ifade eder. Bu nedenle onlar, Kur'an ve Sünnette geçen nikâhla ilgili nasların esas itibariyle fiili birleşme anlamında kullanıldığını savunmuşlardır.⁴ "Babalarınızın nikâhladıkları kadınlarla nikâhlanmayın, ancak geçmişte olan bundan müstesnadır."⁵ ayetindeki nikâhı, fiili birleşme olarak anlamışlardır. Bu görüşün bir yansıması olarak Hanefilere göre, meşrû ilişkide olduğu gibi, gayr-ı meşrû bir ilişki neticesinde de sıhrî hısımlık meydana gelir.⁶ Şafîilere göre ise, nikâh kelimesi ile kastedilen hakikatte akit, mecazda cinsel birlikteliktir. Bu nedenle onlara göre zina ile sıhrî hısımlık meydana gelmez.⁷

İslâm hukukçuları nikâha ait konulardaki farklı görüşlerini desteklemek için, nikâhın temel konularına geçmeden sözlük anlamını tartışmaya başlamışlardır. Bu tartışmalar, fıkıh külliyyatımızda önemli bir yere sahiptir. Burada nikâhın sadece terim anlamı üzerinde durulacaktır.

Terim olarak nikâh, klasik fıkıh kaynaklarımızda farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

---

⁴ Ebû Muhammed Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed el-Aynî, *el-Binâye Şerhu'l-Hidâye*, Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2000, V, s. 3.

⁵ Nisâ 4/22.

⁶ Ebu Bekr b. Mes'ud b. Ahmed el-Kâsânî, *Bedâiu's-San'ai fi Tertîbi'ş-Şerâi'*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, yy, II, s. 261.

⁷ Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Mâverdî, *el-Hâvi'l-Kebîr Şerhu Muhtasaru'l Müzenî*, Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1999, IX, s. 214.

a. “Şer’i açıdan nikâh, mutlak manada evlendirme akdini ifade eder.”⁸

b. “Nikâh, ‘Kasten milk’i mut’a’ ifade eden bir akittir. Yani erkeğin, hukûkî olarak evlenmelerinde bir engel bulunmayan bir kadından istifade etmesini helal kılan akittir.”⁹

c. “Nikâh, bir akiddir ki, kasten mülki müt’ayı müfid olur. Bu akid ile bir aile teşekkül eder, bir erkek ile bir kadın arasında birtakım haklar teessüs ederek bunların birbirinden meşrû surette istifadeleri caiz olur.”¹⁰

Tanımların bulunduğu ortak nokta, evlilik akdinin eşleri birbirine helal kılmasıdır. Burada verilen tanımlar, İslam hukuku açısından geçerli olmakla birlikte, karşı cinsler arasındaki ilişkiye hukuki bir anlam katması yönüyle nikâh, diğer dinlerde de aynı manaya hizmet etmektedir. Zira Yahûdilik’te ve Hırsitiyanlık’ta da nikâh; kadın ve erkeğin meşru bir şekilde aile hayatı kurmalarını ifade eden ve meşruiyetini dinden alan bir kavramdır.¹¹

Çağdaş araştırmacılardan Fahrettin Atar, nikâhı; “Ailenin temelini teşkil eden evlilik bütün ilâhî dinlerde, kadın ve erkeğin kendilerine özgü bir mahremiyet ve paylaşım alanı oluşturmalarına ve insan soyunun devamına katkı sağlamalarına imkân veren yegâne meşrû ilişki olarak kabul edilmiştir.”¹² şeklinde farklı inançları da kapsayan genel bir yaklaşımla tanımlamıştır.

---

⁸ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, VI, s. 445.

⁹ Muhammed Emin b. Âbidîn, *Reddü'l-Muhtar ale'd-Dürri'l-Muhtâr*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992, III, ss. 3-4.

¹⁰ Ömer Nasûhî Bilmen, *Hukuku İslamiyye ve Istilâhât-ı Fikhiyye Kâmusu*, İstanbul: Bilmen Yay., 1970, II, s. 5.

¹¹ Krş. *Eski Ahit*, Yasanın Tekrarı, 25:1; *Yeni Ahit*, Matta, 19:8.

¹² Fahrettin Atar, “Nikâh”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2007, XXXIV, ss. 365-368.

I. İslâmiyet Öncesi Yahûdi ve Hıristiyan Topluluklarında Evlilik Algısı

Sonradan tahrif edilmiş olsa da kaynağı ilahî temele dayanan dinler, semavî dinler olarak kabul edilmekte, mensupları da “Ehli kitap” olarak tanınmaktadır.¹³ İslâm âlimlerince ehli kitap kavramının kapsadığı dinlerle ilgili farklı görüşler bulunmakla birlikte, Yahûdilik ve Hıristiyanlığın semâvî dinler arasında sayılmasında bir ihtilaf yoktur.¹⁴ Hanifliğin, semavi bir kökene dayandığı yönünde nasslarda bilgiler var olmakla birlikte,¹⁵ İslam öncesi dönemde, bu inancın toplumsal geniş bir temele dayanmadığı, putperest toplumda azınlığı teşkil ettikleri düşünülürse, kendilerine ait bir nikâh algısından bahsetmemiz mümkün olmayacaktır.¹⁶ Sâbiîlerin, ehli kitap olup olmadığı konusunda tartışma olmakla birlikte Kudûrî (ö. 1037), yıldızlara tapmayan ve bir peygamber ve kitaba inananların ehli kitap sayılacağını, bu sebeple onlarla olan

¹³ Mâide 5/5.

¹⁴ Remzi Kaya, “Kur’an-ı Kerim’e Göre Ehli Kitap (Ehlü’l Kitap)”, *Din ve Toplum Dergisi*, 3/7, (Haziran-2010), s. 51.

¹⁵ Bakara 2/135; Âli İmran 3/67, 95; Yûnus 10/105; Rûm 30/30; Beyyine 98/5.

¹⁶ Ancak şu ifade edebilir, putperest toplum tarafından dışlanan hatta sapık inançlılar olarak nitelenen Haniflerin, Hz. İbrahim dininin güzel taraflarından izler taşıdığı, Cahiliyye Araçlarında var olan yanlış nikâh algısının onlarda yer almadığını söylemek mümkündür. Zira bu insanlar içerisinde yer alan Hz. Osman ve Hz. Ebu Bekir gibi zatlar, putperestlerin yaşam tarzından ayrı bir hayat yaşama bilinci içerisinde olduklarını bilmekteyiz. Haniflik hakkında geniş bilgi için bkz. Şaban Kuzgun, “Haniflik”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1997, XVI, ss. 33-37. Cahiliyye Araçları, putlara taptıkları için, putperest topluluk olarak isimlendirilmiştir. Bu toplumda abartılı şekilde çok evlilik, üvey ana ile evlenme, iki kız kardeş ile aynı anda evlenme, kadının çok erkekle evliliği ve istibda evliliği denilen, soylu bir erkekten çocuk sahibi olması amacıyla erkeğin karısını başka bir erkekle geçici süre evlendirmesi gibi farklı uygulamalar yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hayreddin Karaman, *İslam Hukuk Tarihi*, İstanbul: İz Yayıncılık, 1974, s. 43; Atar, “Nikâh”, XXXIII, s. 116; Adnan Demircan, “Cahiliyye İle İslam Nikâh Uygulamaları Arasındaki Benzerlikler Ve Farklılıklar”, *Dinlerde Nikâh* (Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı), İstanbul: Dokuz Eylül üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2012, s.50; Ahmet Güç, “Putperestlik”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2007, XXXIV, ss. 365-368.

evlilik hukukunun, ehli kitapla olanla aynı hükme sahip olduğunu ifade etmektedir.¹⁷

İslam öncesi semavi dinler, kronolojik olarak ilk ortaya çıkma sırasına göre ele alınacaktır. Buna göre başlıklar, ehli kitap oldukları konusunda ittifak bulunan Yahûdilik ve Hristiyanlık şeklinde sıralanacaktır.¹⁸

1.1.Yahûdilik

Kutsal kitap olarak Tevrat'a, peygamber olarak Hz. Musa'ya inanan Yahûdiler, İslâmiyet'in doğuşuna yakın dönemde Arap yarımadasında ve Kudüs gibi değişik şehirlerde yaşamışlardır.¹⁹ Yahûdilik sonradan tahrif olmuşsa da semâvî dinlerden sayılmış ve mensupları Kur'an'da "ehli kitap" olarak isimlendirilmiştir.²⁰

---

¹⁷ Kudûrî şârihi olan Meydânî, Sâbiîler hakkında Ebu Hanife ve iki talebesi arasında ihtilaf bulunmasının sebebinin, imamların kendi dönemlerinde karşılaştıkları Sâbiîlerin farklı yapıya sahip olduklarından kaynaklandığını belirtir. Yani, Ebu Hanife zamanındaki Sâbiîler, Zebur okuyorlar ve yıldızlara tapmıyorlardı. Ancak kible olarak yıldızlara yöneliyorlardı. İmameyn zamanına denk gelen Sâbiîler ise, yıldızlara tapıyorlar ve herhangi bir kitaba da inanmıyorlardı. Bu yüzden o dönemde onlar, putperest olarak algılanmışlardır. Bkz. Ebu'l Hüseyin Ahmed b. Ebî Bekr Muhammed b. Ahmed el-Meydânî, *el-Lübâb fi Şerhi'l-Kitâb*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 2012, II, s. 143,

¹⁸ Ehli kitap kapsamındaki din mensupları ile evlilik hukuku ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Nihat Dalgın, "İslam Hukuku Açısından Müslüman Bayanın Ehl-i Kitap Erkeklerle Evliliği", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 2, 2003, s. 134.

¹⁹ Günay Tümer ve Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ankara: Ocak Yayınları, 1993, s. 176; Salime Leyla Gürkan, "Yahudilik", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2013, XXXIII, s. 187.

²⁰ Mâide 5/5.

1.1.1.Nikâh Algısı

Yahûdiler'deki nikâh algısı, diğer bir çok dinde olduğu gibi genel geçer bir yapıya sahip değilse de, İslamiyet öncesi dönemde Yahûdi toplumlarındaki algıyı şu şekilde özetlemek mümkündür;

Bekarlık Yahûdi toplumunda onaylanan, övülen bir davranış değildir. Toplumsal zararları sebebiyle Yahûdilikte bekâr kalmak büyük günah sayılmıştır.²¹ Temel gaye çoğalmak ve Yahûdi kavminin devamını sağlamak olsa da, onlarda evlilik kutsal bir birliktelik olarak görülmektedir. Çünkü evlenmeden önce insan eksiktir ancak evlenince tam bir birey olma özelliği kazanır.²²

Yahûdilerin bir özelliği, kendilerini dünya milletleri arasında seçilmiş kavim olarak görmeleridir. Onların bu algısı nikâh ve aile hayatına ait hükümlere de yansımıştır. Örneğin seçilmiş kavim olduklarını düşündükleri için bir Yahûdi'nin farklı din mensubuyla evlenmesi haramdır.²³

Yahûdiler'de nikâhta hahamın yetkisi önemlidir. Haham, gelin ya da damadı yeterli görmediği takdirde, nikâha izin vermeme yetkisine sahiptir.²⁴ Yani Yahûdi toplumunda dinin onaylamadığı bir nikâh, geçersiz sayılmıştır. Böylece nikâh algısı bu toplumlarda, kuruluş itibarıyla, dinî bir yapı arz eder.

²¹ Mehmet Akif Aydın, "Aile", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1989, II, s. 196.

²² Asife Ünal, "Yahudilikte Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri", *Dinler Tarihi Araştırmaları-VIII (Uluslararası Sempozyum)*, Ankara-2012, s. 674.

²³ Tümer ve Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 176.

²⁴ Tümer ve Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 229.

Yahûdiler’de evlilik merasimleri en az iki şahit huzurunda gerçekleştirilir.²⁵ İslam toplumunda da evliliklerin en az iki şahitle yapılması, dinlerin semavi köken birliğinin, bir sonucu olmalıdır.

Kitâb-ı Mukaddes geleneğinde erkek kadının efendisidir. Bu sebeple nikâhla ilgili meselelerde, erkeği önceleyen bir yapı vardır.²⁶

1.1.2.Evlenme Engelleri

Yahûdilik’te yakın akrabalar arasında evlenme engelleri vardır. Örneğin Yahûdiler’de; ana, üvey ana, kız kardeş, torun, hala, teyze gibi kan hısımlığı olan akrabalarla evlilik yasaktır.²⁷ Fakat onlarda kişinin, kendi kız kardeşinin kızıyla (*kız yeğen*) evlenebilmesi ve bu durumun saygıya değer bir uygulama olarak görülmesi; baba bir kardeşlerin evlenebilmesi,²⁸ ve Yahûdilikte, süt akrabalığının evlenme engelleri arasında sayılmaması söz konusudur.²⁹

Yahûdilikteki evlenme engelleri şu şekilde sıralanabilir:

126

---

a.Akrabalık: Kişinin usûlü, fûru’u, yan hısımları ve sıhrî akrabaları evlenme engeli kapsamına girmektedir. Usûl’ün kapsamına; ana, teyze, üvey ana, hala ve babanın erkek kardeşinin eşi dahildir. Fûru’nun kapsamına; oğlun eşi, oğlun kızı ve kızın kızı dahildir. Yan hısımlar ise, öz ve üvey kız kardeşlerdir. Sıhrî akrabalar, eşin annesi, eşin kızı, eşin kızının kızı ve eş hayatta olduğu sürece eşin kız kardeşidir. Ayrıca kişi, babasından dul kalan kadınla

---

²⁵ Tümer ve Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 229.

²⁶ Ömer Faruk Harman, “Kadın”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XXII, 2001, s. 84.

²⁷ Karaman, *İslam Hukuk Tarihi*, s. 39.

²⁸ Elder Hasanov, “Yahudi Hukukunda Evlenme Engelleri”, *Dinlerde Nikâh* (Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı), Dokuz Eylül üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2012, s. 238; Aydın, “Aile”, s. 197.

²⁹ Ünal, “Yahudilikte Evlilik Anlayışı”, s. 677.

da evlenemez.³⁰ Mahremiyetten kaynaklanan evlenme engeli, Yahûdi toplumunda sıkı bir şekilde uygulanmamıştır. Zaman zaman mahremiyet kapsamına giren kadınlarla da evlenildiği ifade edilir.³¹

b. Yahûdi olmama: Yahûdiler'in diğer din mensuplarını putperest olarak görmeleri³² nedeniyle İsrâiloğulları dışından birisiyle evlenmeleri yasaktır.³³ Ne var ki bu uygulamaya da istisnalar getirilmiştir. Bâbil sürgününden sonraki dönemde Yahûdilerin Hititî ve Ken'ânîler'le evlendikleri anlatılmaktadır.³⁴

Tevrat'ta, şirk sebebiyle evlenilemeyecekler hakkında kadın ya da erkek ayrımı söz konusu değildir. Ancak Yahûdiler, kendi kadınlarının başka din mensubu erkeklerle evliliğinde müsamaha gösterirken; erkeklerin Yahûdi olmayan kadınlarla evliliği hususunda daha sert bir tutum göstermişlerdir. Çünkü yabancı kadının, Yahûdi erkeği tanrının yolundan saptırıp başka ilahlara kulluk ettirecek bir kement ve tuzak olduğu şeklinde bir algı vardır.³⁵ Fakat bu algının tam anlamıyla doğruyu yansıtmadığını ifade eden Dalgın şöyle bir eleştiride bulunmuştur:

“...Yahûdilikteki farklı milletten olan kimse ile evlenme yasağının sebepleri arasında, Yahûdi ırkını ve kültürünü koruma düşüncesinin, bir Yahûdinin dinini koruma düşüncesinden daha fazla etkin bir rol oynadığı söylenebilir. Nitekim, Hz. Yakub'un kızı ile ilgili geçen rivayetten de anlaşıldığı gibi, Dina ile evliliğe talip olan genç, Yahûdilikte gerekli olan dinî emirleri yerine getirmesine

³⁰ Eski Ahit, Yasa'nın Tekrarı, 23:30; Levililer, 18:8,9,10,11.

³¹ Hasanov, “Yahudi Hukukunda Evlenme Engelleri”, s. 239-240.

³² Nihat Dalgın, *İslam Hukukuna Göre Müslüman Gayrı Müslim Evliliği*, Samsun: Etüt Yayınları, 2005, s. 18.

³³ Eski Ahit, Yaratılış, 28:1,6,7; ayrıca konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Ali Aslan Topçuoğlu, “Yahûdilik-Hıristiyanlık ve İslam Hukuku'na göre Nikah Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10/2, 2010, s. 79.

³⁴ Eski Ahit, Yaratılış, 36:2.

³⁵ Topçuoğlu, “Nikâh Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı”, s. 86; Selma Eşkan, “İslam Aile Hukukunda Evlilik Engeli Olarak Din Farkı Problemi”, (Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), s.6.

rağmen, kendisi Yahûdi olarak görülmemiş ve kızın o gençle evlenmesine müsaade edilmemiştir. Bu olaydan hareketle şu söylenebilir: Yahûdiler kendi dinlerine mensup bir kızla evlenebilmek amacıyla, din değiştirilmesine bile sıcak bakmamaktadırlar. Zira Yahûdiler, kendi ırklarını en üstün ırk olarak gördüklerinden ve onların anlayışlarına göre Yahûdilik de ulusal bir din olduğu için, başka milletten bir kimsenin ihtida ederek Yahûdi olması mümkün görülmemektedir.”³⁶

c. İsrailoğulları’ndan olduğu halde soyunun bozuk olması: Gayrı meşrû ilişki neticesinde doğan kişiler soyu bozuk olarak nitelenir ve bunlarla evlenmek yasaklanır.³⁷

d. Boşadığı kadınla yeniden evlenememe: Şayet kadın boşandıktan sonra başka bir erkekle evlenmiş ve boşanmışsa ya da kocası ölmüşse ilk kocasıyla yeniden evlenemez. Çünkü bu kadın ilk kocasından başka bir erkekle cinsel birliktelik yaşadığı için, kirlenmiş kabul edilir.³⁸

e. Zinadan şüphelenme: Zina ettiği düşünülen bireyler evlenemezler. Burada temel alınan husus kadının zinasıdır. Nitekim kadın zina etmişse, hem zina ettiği erkeğe, hem de evliyse kocasına evlilik hususunda haram olmaktadır.³⁹ Bu algının nedeni, Yahûdi toplumunda erkeğin yetkin bir konumda olmasıyla açıklanabilir.

f. Erkek çocuğu olmama: Erkek çocuğu olmadan kocası ölen kadın bir başkasıyla evlenememektedir. Soyun devamını sağlamak için bu kadın, sadece kayınbiraderi ile evlenebilmektedir.⁴⁰

---

³⁶ Dalgın, *Müslüman Gayrı Müslim Evliliği*, s. 18.

³⁷ *The Mishnah*, Translated from the Hebrew with Introduction and Brief Explanatory Notes by Herbert Danby, Oxford: Oxford University Press, 1933, s. 219.

³⁸ Hasanov, “Yahudi Hukukunda Evlenme Engelleri”, s.246.

³⁹ Hasanov, “Yahudi Hukukunda Evlenme Engelleri”, s.247.

⁴⁰ Eski Ahit, Yasanın Tekrarı, 25:5,6; *The Mishnah*, ss. 219-220.

1.1.3.Nikâh Çeşitleri

Çok evlilik: Yahûdilik'te çok evlilik esas itibariyle meşrû kabul edilmektedir. Fakat kaynaklarda bu hususla ilgili bir sayı sınırı belirtilmemiştir. Anlaşıldığı kadarıyla burada, bir erkeğin birden çok kadınla evliliği söz konusu olup, bir kadının birden çok erkekle evliliği söz konusu edilmemiştir.⁴¹

Kadının erkek kardeşe miras kalması: Yahûdiler'de bir koca, çocuk sahibi olmadan ölürse, dul eşiyle erkek kardeşi evlenir ve doğacak ilk erkek çocuk, ölen kardeşe nispet edilir.⁴² "Levira" usulü olarak da bilinen bu uygulama Hindistan ve Yunanistan gibi dünyanın değişik bölgelerinde de uygulanmaktadır.⁴³

Cariye edinme: Kölelik ve cariyelik Yahûdiler'de var olan bir yapıdır. Bir erkek istediğinde cariyeye de edinebilmektedir.⁴⁴

1.1.4.Kadının Maddi Hakları

Yahûdiler'de kadınların evlilik akdiyle sahip oldukları bir takım maddi imkanlar vardır. Bu imkanlar şöyledir:

---

⁴¹ *The Mishnah*, s. 219; Kevser Kamil Ali ve Salim Öğüt, "Çok Evlilik", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1993, VIII, s. 365; Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, İstanbul: Ortaçağ Yayınları, 1983, s. 202.

⁴² *The Mishnah*, s. 219; Aydın, "Aile", s. 197.

⁴³ Karaman, *İslam Hukuk Tarihi*, s. 39.

⁴⁴ *The Mishnah*, s. 220.

Çeyiz: Yahûdiler’de evlenen kıza babası tarafından bir çeyiz verilir ve kız mirastan alacağı payı önceden almış kabul edilerek tekrar pay alamaz. Bu mal kızın ailesi tarafından ödendiği için daha sonraki dönemlerde “kız tarafının ödediği başlık” anlamına gelen “drahoma” şeklinde isimlendirilmiştir. Esas itibariyle yeni kurulan bir aile yuvasına, kızın ailesi tarafından, maddi bir destek amacı güdülen bu yardım, daha sonraları kız tarafının erkek tarafına ödemek zorunda kaldığı mali bir yükümlülük olarak algılanmıştır. Ve bu ödeme bir manada kızın soyluluğunun bir göstergesi haline gelmiştir.⁴⁵

Miras: Erkek çocuğu olmayan bir babanın mirası, kızına verilir. Bu nedenle, mülkün aile dışına çıkmasını engellemek amacıyla, varis olacak kızın en yakın akraba ile evlendirilmesine dikkat edilir.⁴⁶

Mehir: Yahûdiler’de evlenen kızın ailesine erkek, belli miktarda para ya da mal verir. Bu ödeme mehir uygulamasına benzese de, tam anlamıyla onunla örtüşmez. Zira Yahûdiler’de kızın evlilikten kaynaklı hak ettiği bu para, kızın kendisine değil velisine verilmektedir.⁴⁷

Yukarıda da ifade edildiği gibi, kadının parasal bir varlık olarak görülmesi, Yahûdilikte kadının, kocasının mal varlığı arasında sayılması, onun maddi haklara sahip olması açısından özerk olmadığını göstermektedir.⁴⁸

---

⁴⁵ Uğur Özcan ve Murat Gökhan Dalyan, “19.yy’da Rumlarda ve Arnavutlarda Evlilik Müessesesinde Başlık Uygulamaları”, *History Studies* (International History of Studies), Volume 3/3, 2011, s. 320.

⁴⁶ *Eski Ahit*, Çölde Sayım, 27:8.

⁴⁷ *Eski Ahit*, Mısırdan Çıkış, 22:6; *The Mishnah*, s. 220; Mehmet Akif Aydın, “Mehir”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, , 2003, XXVIII, s. 389.

⁴⁸ Aydın, “Aile”, s. 197.

1.1.5. Nikâhın Sona Ermesi

Yahûdilikte nikâhın sona erme şekilleri şunlardır:

Kadının zinası: Zina yapmış bir kadın kirlenmiş kabul edildiği için, kocasıyla artık beraber olamayacaktır. Böyle bir kadın maddi bir tazminat alamadan kocasından boşanmış sayılır.⁴⁹

Kocanın boşaması: Nikâhın sona ermesi erkeğin kararına bağlıdır. Erkek boşadığı kadının eline, boşadığını belirten bir kağıt verir ve böylece kadın başka bir erkekle evlenebilir. Bu kağıt bir manada resmi bir nitelik taşır.⁵⁰ Fakat bazı durumlarda erkeğin boşama yetkisi sınırlandırılır. Mesela, tecavüz ettiği kadınla evlenmek zorunda olan Yahûdi erkeği, kadının babasına belli miktarda bir ödeme yapmalıdır. Bu şekilde evlenen bir erkeğin, karısını boşama hakkı yoktur.⁵¹

Kocanın ölümü: Kocasını ölen kadın boşanmış sayılır. Ancak bu kadının ölen kocasından erkek çocuğu olmamışsa, bu kadın kayınbiraderi ile evlenmek zorundadır. Şayet kadın, ölen kocasından erkek çocuk sahibi olmuşsa, tamamen hürdür ve istediğinde başka biriyle evlenebilir.⁵²

1.2. Hıristiyanlık

Peygamber olarak Hz. İsa'yı, kutsal kitap olarak İncil'i kabul eden insanların inandığı dinin adı Hıristiyanlıktır. Filistin'de doğmuş ve dünyaya yayılmış olan bu din, başta tek tanrı inancıyla ortaya çıkmıştır. Ancak daha sonradan bu dinde üçleme (*teslis*)'ye yer verilmiştir. Günümüzde en çok mensubu bulunan bir din olan Hıristiyanlık, İslamiyet'in doğuşundan önce var olan ilahi dinlerden

---

⁴⁹ *The Mishnah*, s. 220; Hasanov, "Yahudi Hukukunda Evlenme Engelleri", s. 247.

⁵⁰ Eski Ahit, Yasanın Tekrarı, 25:1.

⁵¹ Eski Ahit, Yasanın Tekrarı, 22:29.

⁵² Eski Ahit, Yasanın Tekrarı, 25:6; *The Mishnah*, s. 219.

birisidir. Müslümanlar, İslamiyet'in doğuşu sürecinde ilk başta, Hıristiyan olan Habeşistan'a göç etmişler ve bu dinin mensuplarıyla yakın ilişki içerisinde olmuşlardır.⁵³

1.2.1.Nikâh Algısı

Hıristiyanlarda bekarlığı yücelten anlayışlar yer almakla birlikte, aileyi ve toplumu korumak için Hıristiyanlıkta, gençler erkenden evlendirilmektedir.⁵⁴ Bu sebeple onlarda bekar kalmak üstün bir özellik değildir. Onlarda bekarlığın yüceltilmesine zemin oluşturan etken Greko-Romen⁵⁵ dünyasının fuhuş gibi ahlaksızlıklarına verilen tepki olarak görülür.⁵⁶ Genel kanaat bu yönde olmakla birlikte, merkezi Hıristiyanlıktan kopan ve uzak bölgelerde hayatiyet sürdüren Hıristiyan toplulukların, münzevi bir hayatı benimseyerek bekarlığı yücelttikleri de savunulur. Hatta Hıristiyan aile hayatının şekillendiricisi olarak görülen Pavlus'un, sadece zinaya düşmemek için evlenilmesi gerektiği, yoksa kadına dokunmamanın efdal olduğu yönünde görüşleri vardır.⁵⁷

Fakat bu konu daha detaylı incelendiğinde Pavlus'un evliliği mutlak anlamda yasaklamadığı, belli durumlardan ötürü kadından uzak durulması gerektiği yönünde bir anlayışla konuya yaklaştığı görülür. Pavlus'un evlilik hakkında sorulan sorulara yazdığı mektupta, tartışma ve ihtilaflara neden olan ifadesi şöyledir;

---

⁵³ Ahmet Önkal, "Hicret", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XVII, 1998, s. 458.

⁵⁴ Sarıçoğlu, *Dinler Tarihi*, s. 228.

⁵⁵ Bugünkü Avrupa'nın temelleri olan ve aslı Büyük İskender'in istilası sonucu oluşan Hellenistik akıma dayanan kültürdür. Ayrıntılı bilgi için bkz. "<http://tr.wikipedia.org/wiki/Greko-Romen>"(01.08.2016)

⁵⁶ Nitekim Pavlus, daima inananları fuhuştan korunma noktasında ikaz edici mektuplar yazmıştır. Bkz. Yeni Ahit, 1.Korintliler, 6:19; ayrıca bkz. Asife Ünal, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri", *Dinlerde Nikâh* (Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı), Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2012, s. 279.

⁵⁷ *Yeni Ahit*, 1.Korintliler, 7:9,27,28; Nedim Bahçekapılı, "İslam ve Kilise Hukuku Açısından Aile ve Evlilik", *Avrupa İslam Üniversitesi İslam Araştırmaları*, 2008, I, s. 35.

“Adam için kadına dokunmamak iyidir... Evlenmemişlere ve dul kalanlara diyorum: Benim gibi kalsalar onlar için iyidir... Kadından çözülmüş müsün? Kadını arama. Fakat eğer evlenirsen, günah etmezsin ve eğer bir kız evlenirse günah etmez. Fakat böyle kimselerin bedende sıkıntısı olacaktır ve ben sizi esirgiyorum...”⁵⁸

Hıristiyanlar bu ifadeleri iki şekilde yorumlamışlardır: Bir grup, evliliğin kaçınılması gereken bir bağ olduğunu anlarken, diğer grup ise evliliğin kutsal ve tavsiye edilen bir bağ olduğu sonucuna varmıştır.

Evliliği kerih gören birinci grup, Pavlus’un yukarıdaki ifadelerine dayanarak evliliği yasaklama eğilimine gitmişler ve böylece evlilik konusunda farklı yaklaşımların oluşmasına ve evlenmeyerek rahiplik-rahibelik kurumunun doğuşuna zemin oluşturmuşlardır.⁵⁹

Evliliğin esasen yasaklanmadığı, hatta tavsiye edildiğini savunanlar şu yorumları yapmaktadırlar: Pavlus’un bu mektubu yazdığı şehir olan Korint, çok canlı bir şehirdir. Bu nedenle her türlü ticari faaliyetin yapıldığı, hayat kadınlarının kol gezdiği ve fuhşun alıp yürüdüğü bu yer için Pavlus “kadına dokunmamak iyidir” ifadesini kullanmıştır. Ayrıca Pavlus, Yahûdi kökenli bir Hıristiyan olup Yahûdi anlayışında var olan “Evlilik bir ibadet değil, nesli ve insanı korumak için bir mecburiyettir” şeklindeki algıyla yetişmiştir. Bu nedenle evliliğe mecbur kalınmamışsa, yani zina tehlikesi yoksa bekârlığın daha üstün olduğu şeklinde bir yaklaşımı olabilir. İlave olarak o, evliliğin insana ahiret hayatını unutturduğunu, bu nedenle bekâr kalmanın üstün olduğunu düşünmüştür.⁶⁰

Hıristiyanlıktaki evlenmenin bazı kesimlere yasaklanması ve kerih görülmesi, bazıları için de teşvik edilmesi şeklindeki

---

⁵⁸ *Yeni Ahit*, 1.Korintliler, 7:27-31; Hakkı Yasdıman, “Pavlus’un Evlilik Hakkındaki Görüşü”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 8, 2001, s.78.

⁵⁹ Geniş bilgi için bkz. Yasdıman, “Pavlus’un Evlilik Hakkındaki Görüşü”, ss. 80-82.

⁶⁰ Yasdıman, “Pavlus’un Evlilik Hakkındaki Görüşü”, s.80-82.

yaklaşımlar kanaatimizce tartışmaya açık konulardır. Fakat ikinci grubun görüşünün daha sağlam temellere dayandığını söyleyebiliriz. Zira Pavlus evliliği kötölemekten çok, anlaşıldığı kadarıyla zina hususuna dikkat çekmekte ve bu nedenle kadından uzak durmayı tavsiye etmektedir. Ayrıca o, dinî yaşamdan uzak kalmamak için mümkünse bekar kalmayı öğütlemiştir. Şayet kişi bekar kaldığında daha kötü bir yola girecekse, Pavlus o kişiye evlenmesini tavsiye etmiştir.⁶¹

Hıristiyanlıkta nikâh algısı, Hıristiyanlığın doğup geliştiği çevre olan Yunan ve Roma kültüründen etkilenmiş ve Yahûdiliğin ciddi tesirinde kalmıştır.⁶² Bu nedenle Hıristiyanlıktaki evlilik algısını daha iyi anlayabilmek için Yahûdilik'teki algıyı hatta Eski Yunan ve Roma'yı da içine alan geniş bir alan çalışması yapmak faydalı olacaktır. Fakat çalışmamızın boyutlarını aşacağı için, burada bu konulara girmeyeceğiz.

Hıristiyanlıkta sivil (*sade vatandaşlar*) evlilikleri, bir seremoni ya da tören eşliğinde yapılmamaktadır. Bu tür uygulamalar modern dönemde ortaya çıkmıştır. Onlarda kilise merkezli törenlerin ağırlık kazanmasının nedeninin, kilisenin insanlar üzerindeki etkisini artırarak, rahiplerin insanlar üzerindeki otoritelerini güçlendirmek istemeleri olduğu ifade edilir.⁶³

Hıristiyanlıktaki nikâh algısı hakkındaki çelişkili bilgiler, onların, dünyanın farklı bölgelerine yayılmaları ve buldukları bölgelerdeki inanç ve eğilimlerle mezc olmalarından da kaynaklanır. Örneğin, İslâm'ın doğduğu coğrafyadaki Hıristiyan topluluklarında nikâh algısının farklı olduğu ve daha çok manastır tarzındaki münzevi hayatı benimseyen, dünyadan elini eteğini çeken,

---

⁶¹ *Yeni Ahit*, 1.Korintliler, 7:36; ayrıca bkz. Ömer Faruk Harman, "Hıristiyanlıkta Kadın Algısı", *Kur'an ve Kadın Sempozyumu* (Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Faaliyetleri Merkezi), Haziran-2010, s. 60; Yasdıman, "Pavlus'un Evlilik Hakkındaki Görüşü", ss. 80-82.

⁶² Bkz. *Yeni Ahit*, Matta, 19:8.

⁶³ Ünal, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı", s. 289.

evlenmeyen, hatta evlenmeyi haram sayan bir yapıdan söz edilir.⁶⁴ Arabistan Hıristiyanlığı şeklinde ele alınan bu gruplar “gnostik”, “heretik” yani merkezi Hıristiyanlıktan dışlanan sapık Hıristiyanlar şeklinde algılanmaktadır. Bu bağlamda İslâmiyet’in doğuşundan evvel merkezi Hıristiyanlıktan uzak bölgelerdeki gruplarda, çok farklı eğilimler gözlemlenebilmiştir.⁶⁵

Hıristiyanlık, çoğunlukla merkezi baskılardan kaçan münzevi ve gezgin misyonerler aracılığıyla Arap yarımadasında yayılırken kimi zaman kabile yapısıyla kimi zaman da bölgedeki hakim din ile uyumlu bir hale gelmiştir. Özellikle manastır hayatı yaşayan gruplar için evlilik, kerih görülen bir durum arz ederken farklı Hıristiyan topluluklarında evlilik kutsal bir yapı olarak hayatini sürdürmüştür.⁶⁶

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz, İslâm öncesi Hıristiyanlıktaki evlilik algısı, merkezi Hıristiyanlık yani Roma ve çevresi ile sınırlandırılmaz. Dünyanın farklı bölgelerine yayılan ve çoğu zaman da merkez tarafından dışlanan gruplarda evlilik algısı farklı durumlar arz edebilmiştir. Bu nedenle Hıristiyanlıktaki evlilik algısı net, genel-geçer ve kolay anlaşılır bir yapı arz etmemektedir.

---

⁶⁴ Aziz Suryal Atiya, *Doğu Hıristiyanlığı Tarihi*, Nurettin Hiçyılmaz (çev.), İstanbul: Doz Yayınları, 2005, ss. 274-275; Süleyman Uludağ, “A’zeb”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2001, IV, s. 313.

⁶⁵ Erken Hıristiyanlık’tan itibaren kilise içindeki teolojik tartışmalar ve heretik akımların derli toplu kısa bilgisi için bkz. Zekiye Sönmez, “İslam’ın Ortaya Çıktığı Dönemde Arap Yarımadası’nda Hıristiyanlık”, (*Basılmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), ss. 25-46.

⁶⁶ Marshall Goodwin Simms Hodgson, *İslam’ın Serüveni: Bir Dünya Medeniyetinde Bilinç ve Tarih*, I, İstanbul: İz Yayıncılık, 1993, s. 96.

1.2.2.Evlenme Engelleri

Hıristiyanlıktaki evlenme engelleri şu şekilde özetlenebilir:

Din farkı: Hıristiyanlıkta farklı dinden olma, evlenme engeli sayıldığı için sadece Hıristiyan olanlarla evlenmeye müsaade edilmiştir. Fakat bu yasak, daha sonraki dönemlerde çok sıkı uygulanmamıştır.⁶⁷ Çünkü Yeni Ahit'te, eşlerden birisinin iman etmemiş olması durumunda evliliğin son bulmayacağı şeklinde, bu yasağı yumuşatıcı hususlar yer almaktadır.⁶⁸

Akrabalık: Akrabalarla evlenmeme durumu, abartılı bir şekilde uygulanmış, yedinci derece akrabalara kadar evlilik yasaklanmıştır. Evlilik sonucu oluşan akrabalık nedeniyle evlenme engelinin kapsamı tartışmalı olmakla birlikte, onun da yedinci derece akrabalara kadar gittiği ifade edilir. Fakat sonradan bu durum yumuşatılarak üçüncü dereceye hatta ikinci derece akrabaya kadar indirgenmiştir. Yani son duruma göre bir kimse, eşinin kardeşleriyle ve onların çocuklarıyla evlenememektedir. Hıristiyanlıkta süt akrabalığı ise, evlenme engelleri arasında sayılmamıştır.⁶⁹

Gayri meşru ilişkiden kaynaklanan akrabalık: Hıristiyanlıkta zina yoluyla da evlenme engeli oluşacağı kabul edilmiş ve bir kimsenin zina ettiği kişinin ikinci dereceye kadar akrabalarıyla evlenmesi yasaklanmıştır.⁷⁰ İslâmiyet öncesi dönemdeki algıya göre, boşanmanın mümkün olmadığı bir toplulukta mutlaka gayri meşru ilişkiler fazlalıkla olacaktır. Şu halde, boşanıp bir başkasıyla evlense bile önceki evliliği hala geçerliliğini koruyan bir

---

⁶⁷ Dalgın, *Müslüman Gayri Müslim Evliliği*, s.19-20; Topçuoğlu, "Nikâh Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı", s. 89.

⁶⁸ Yeni Ahit'te geçen ifadeler şu şekildedir: "Eğer bir kardeşin karısı iman etmemişse ama kendisiyle yaşamaya razı ise, onu boşamasın. Bir kadının kocası iman etmemişse ama kendisiyle yaşamaya razıysa, kadın onu boşamasın. Çünkü iman etmemiş koca karısı aracılığıyla, iman etmemiş kadın da imanlı kocası aracılığıyla kutsanır." Bkz. Yeni Ahit, 1.Korintliler, 7:12-15.

⁶⁹ Bkz. Ünal, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı", s. 285.

⁷⁰ Ünal, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı", s. 286.

bireyin yeni evliliği onaylanmayıp zina olarak görülse de,⁷¹ akrabalık ilişkilerinin oluşacağı kabul edilmiştir.

Boşanma: Hıristiyanlar'ın kutsal kitabında, boşanmış bir kadınla evliliğin geçerli olmayacağı, dolayısıyla böyle bir evliliğin zina sayılacağı belirtilir.⁷²

Diğer konular: Hıristiyan toplumunda, evlenme engelleri konusunda, din adamlarının yetkili kılınması dikkat çekicidir. Mesela, başpiskopos evlenilebilecek ya da evlenilemeyecek kimseleri belirlemede yetkili kılınmıştır.⁷³

1.2.3.Nikâh Çeşitleri

Resmî evlilik: Hıristiyanlarda evlilik sivil bir yapı arz eder. Yani resmi bir şekilde, kilisede, rahip huzurunda evlilik merasimi yapmak zorunlu değildir. Miladi beşinci yüzyıla kadar durum böyleyken, bu tarihten itibaren evlilik merasimlerinin kilisenin takdisiyle yapılması bir gelenek haline gelmiştir.⁷⁴

Bozulamaz evlilik: Katoliklerin yaklaşımına göre evlenen çiftler asla boşanamazlar. Bu nedenle herhangi bir gerekçeyle boşandıklarını iddia etseler de bu geçersiz sayılıp, başka bir eşle evlenmeleri durumunda zina ettiklerine hükmedilir.⁷⁵

Çok evlilik: Hıristiyanlıkta çok evlilik yasak değildir. Erkek istediğinde birden çok bayanla evlenebilmektedir. Çünkü Kitabı

---

⁷¹ Yeni Ahit, Matta, 5:31.

⁷² Yeni Ahit, Matta, 5:31.

⁷³ Ünal, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı", s. 285.

⁷⁴ Ünal, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı", ss. 287, 289.

⁷⁵ Yeni Ahit, Matta, 5:31; ayrıca bkz. Mehmet Aydın, "Hıristiyanlık", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XVII, 2003, s. 350.

mukaddeste erkeğin birden çok eşle evlenmesini yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır.⁷⁶

1.2.4.Kadının Maddi Hakları

Hıristiyanlıkta kadının mali hakları, Yahûdilik'teki ile benzer bir yapıya sahiptir. Çünkü Hıristiyanlıkta aile hukuku ve nikâh algısı Yahûdiliğin ciddi tesirinde kalmış ve bu doğrultuda gelişim göstermiştir. Mesela, Yahûdiler'de evlenen kıza babası tarafından çeyiz mahiyetinde mali bazı destekler sağlanmaktadır. Bu uygulama Hıristiyan toplumunda da mevcuttur.⁷⁷ Bu ödemenin kızın ailesi tarafından damada ödenen başlık (*drahoma*) anlamına geldiği daha önce ifade edilmiştir.⁷⁸

Yahûdilik'teki maddeci zihniyete bir tepki olarak Hıristiyanlıkta maddiyatı geri planda tutan bir algı vardır. Bu nedenle onlar, evliliğin maddi-hukuki boyutundan çok manevi-dinî boyutuyla ilgilenmişlerdir. Nitekim Yahûdiliğin aksine Hıristiyan algısında kadının, kocanın mülkü olarak görülmemesi de bunu desteklemektedir.⁷⁹

1.2.5.Nikâhın Sona Ermesi

Katolik Hıristiyan anlayışında evliliğin sona ermesinin tek yolu eşin ölümüdür. Bu anlayışa göre evliliğin bozulmazlığı esastır ve boşanmak mümkün değildir. Ayrıca Katoliklerde zina da eşlerin ayrılık sebebidir, fakat bu, boşanma manasına gelmemekte, sadece eşlerin ayrı yaşamalarına imkan vermektedir. Ortodoks Hıristiyan anlayışında ise, boşanmaya belli şartlar dâhilinde izin verilmiştir.⁸⁰

---

⁷⁶ Kamil Ali-Öğüt, "Çok Evlilik", s. 365.

⁷⁷ Aydın, "Aile", s. 197.

⁷⁸ Özcan ve Dalyan, "Evlilik Müessesesinde Başlık Uygulamaları", s. 320.

⁷⁹ Aydın, "Aile", s.197.

⁸⁰ Aydın, "Hıristiyanlık", XVII, s. 350.

Protestanlık (M.S. 16. yy) İslâmiyet'in doğuşundan sonra oluşan bir mezhep-anlayış⁸¹ olduğu için konumuzun kapsamı dışındadır. Bu sebeple onlardaki farklı uygulamaları burada zikretmeyeceğiz.

Katolik anlayışta şayet kişi boşanıp başkasıyla evlenmişse, çoğunluğun algısına göre zina yapmış kabul edilir. Çünkü onun önceki evliliği hala devam etmektedir.⁸² Onlardaki bu algının temel nedeni, onların evliliği çoğalma gayesinin ötesinde, kutsal bir bağ olarak görmeleridir. Nitekim bu anlamda üç bağdan söz edilir.

Birincisi, Tanrının huzurunda evlenen iki insanın artık bir tek beden olacağı ve bu birliğin bir daha bozulamayacağı, *ikincisi*, evliliğin İsa ile kilise arasındaki bağı sembolize ettiği için eşlerin buna ihanet etmemesi gerektiği, *üçüncüsü*, evlilikte rahibin onları kutsadığı ve kutsal ruhun onların birlikteliğine güç verdiği, bu nedenle bozulma imkanının olmadığıdır.⁸³

Hıristiyanlıkta evlilik bozulmadığı için bu durumun olumsuz sonuçları olarak insanlar ya hiç evlenmemeye ya da gayri meşrû gizli ilişkilere başvurabilmişlerdir.⁸⁴

Hıristiyanlıkta evlilik kurumu Yahûdiliğin aksine daha⁸⁵ dinî bir yapıya sahiptir.⁸⁶ Hıristiyan evliliğinde verilen söz, yaşam boyu sürecek bir taahhüt anlamı ifade etmektedir.⁸⁷ Nitekim Hz. İsa'nın evlenen kişinin ayrılmaması gerektiği, ayrılıp başkasıyla evlenenin zina yapmış sayılacağı şeklinde bir ifadesi olduğu için, hiç

⁸¹ Jacques Waardenburg, "Protestanlık", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XXIV, 2007, s. 351.

⁸² *Yeni Ahit*, Matta, 5:31.

⁸³ *Yeni Ahit*, Matta, 19:7-12.

⁸⁴ Bkz. Aydın, "Aile", s. 197.

⁸⁵ Yahudilik'te de evliliğe kutsiyet atfedilmektedir. Ancak Yahûdiler, temel gayenin çoğalmak ve Yahudi neslini korumak olduğunu kabul ederler. Bkz. Ünal, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı", s. 283.

⁸⁶ Aydın, "Aile", s.197; Şinasi Gündüz, *Hıristiyanlık*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2006, s. 148.

⁸⁷ Bahçekapılı, "İslam ve Kilise Hukuku Açısından Aile ve Evlilik", s. 35.

evlenmemenin daha iyi olacağı şeklinde bir algı da Hıristiyanlıkta mevcuttur.⁸⁸

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde, bu algının bir sonucu olarak Hıristiyanlık'ta evliliğe kutsî bir konum verilerek evlenen karı kocanın tek bir beden haline geldiği ve ayrılmanın mümkün olmayacağı belirtilir. Böylece boşanıp başka birisiyle evlense de, daha önceki evlilik devam etmekte olduğu için birey zina etmiş kabul edilir. Bu yasağın Yahûdiler'deki boşanmaların aşırılığına bir tepki olarak ortaya çıktığını ancak bu defa da eşlerin boşanmasına karşı çıktığı için ters yönde bir aşırılığa neden olduğu ifade edilir. Bu aşırılığın sonucunda bireyler kilise dışında evlilik, gayri meşru birliktelik gibi farklı yöntemlere başvurmuşlardır. Sonuç olarak bu boşanma yasağının, Batı dünyasındaki ahlaksızlığın oluşmasında büyük bir payı olduğu belirtilir.⁸⁹

Kanaatimizce, Batı dünyasındaki ahlaki problemlerin temelinde bu bozulamaz nikâh algısı olduğu gibi, Hristiyanlığın birbirinden kesin hatlarla ayrışan mezheplere bölünmesinin kaynağı da toplumlardaki nikâh algısıdır. Çünkü Protestanlık başta olmak üzere bir çok mezhep, dindeki aşırılıklara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.⁹⁰

---

⁸⁸ *Yeni Ahit*, Matta, 5:32.

⁸⁹ Aydın, "Aile", s.197.

⁹⁰ bkz. Waardenburg, "Protestanlık", XXIV, ss. 351-354.

Sonuç

İslâmiyet, Müslümanlığı kabul eden insanların nikâh ile ilgili var olan uygulamalarının bir kısmını meşru kabul etmiştir. Bu nedenle Müslümanların doğrudan ya da dolaylı şekilde etkileşimde buldukları din ve milletlerin nikâh algısını bilmek önem arz etmektedir. Bu nedenle bu makalede İslâmiyet öncesinde Yahûdi ve Hıristiyan toplumundaki nikah algısı ele alınmıştır. Tespit edilen sonuçları şu şekilde ifade etmek mümkündür;

Yahûdilik'te bekârlık onaylanan bir davranış değildir. Bu nedenle Yahûdilik'te evlilik teşvik edilmiş hatta toplumsal zararları sebebiyle bekâr kalmak büyük günah sayılmıştır. Çok evlilik uygulamaları, kölelik-cariyelik müessesesi birçok millette olduğu gibi, Yahûdiler'de de var olan bir yapıdır.

Yahûdiler kendilerini dünya milletleri arasında seçilmiş kavim olarak gördükleri için, bir Yahûdi'nin farklı din mensubuyla evlenmesine müsaade edilmemiştir. Yahûdi toplumunda mahremiyetten kaynaklanan evlenme engeli mevcut olmasına karşın bu, sıkı bir şekilde uygulanmamıştır. Mesela, Yahûdiler'de kişinin kendi kız kardeşinin kızıyla (*kız yeğen*) evlenebilmesi ve bu durumun saygıya değer bir algı olması dikkat çekicidir. Ayrıca Yahûdilik'te, süt akrabalığının evlenme engelleri arasında sayılmaması da bu türdendir.

Hıristiyanlıkta aileyi ve toplumu korumak için gençler erkenden evlendirilmektedir. Bu sebeple onlarda bekar kalmak üstün bir özellik değildir. Fakat Hıristiyanlarda bekarlığı yücelten anlayışlar da vardır. Örneğin, merkezi Hıristiyanlık'tan kopan ve uzak bölgelerde yaşayan Hıristiyan toplulukların münzevi bir hayatı benimseyerek bekarlığı yücelttikleri savunulur.

Hıristiyanlarda akrabalar arasında evlenme engelleri var olmakla birlikte, bu durum onlarda abartılı bir şekilde uygulanmıştır. Hıristiyanlıkta zina yoluyla sıhrî hısımlık meydana gelebileceği kabul edilmiştir. Zina eylemini gerçekleştiren bireylerin akrabaları

hakkında, karı kocalıktan kaynaklanan evlenme engelleri meydana gelecektir. Hıristiyanlıkta evlenme engelleri mezheplere göre farklılık arz ederken, din adamlarının bu engellerin kapsamını belirlemede yetkili kılınması dikkat çekicidir.

Hıristiyanlarda da çok evlilik mevcut olmakla birlikte, bu hususta bir sayı sınırı belirtilmemiştir. Hıristiyanlarda boşanma hususu Yahûdîler'den daha farklı bir yapı arz eder. Mesela, Katolik Hıristiyan anlayışında evliliğin sona ermesinin tek yolu eşin ölümüdür. Bu anlayışa göre evliliğin bozulmazlığı esastır ve boşanmak mümkün değildir.

Kaynakça

AHTERÎ, Mustafa, *Ahteri Kebîr*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1289.

ATAR, Fahrettin, "Nikâh", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XXXIII, 2007, ss. 112-117.

ATİYA, Aziz Suryal, *Doğu Hıristiyanlığı Tarihi*, Nurettin Hiçyılmaz (çev.), İstanbul: Doz Yayınları, 2005.

AYDIN, Mehmet Akif, "Aile", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1989, II, ss. 196-200.

_____, "Mehir", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, , 2003, XXVIII, ss. 389-391.

_____, "Hıristiyanlık", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XVII, 2003, ss. 345-358.

AYNÎ, Ebû Muhammed Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed, *el-Binâye Şerhu'l-Hidâye*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000, V.

BAHÇEKAPILI, Nedim, "İslam ve Kilise Hukuku Açısından Aile ve Evlilik", *Avrupa İslam Üniversitesi İslam Araştırmaları*, 2008, I, ss. 29-38.

BİLMEN, Ömer Nasûhî, *Hukuku İslamiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kâmusu*, İstanbul: Bilmen Yayınları, 1970, II.

CEVHERÎ, İsmail b. Hammad *Tâcü'l-Lüga ve Sıhâhü'l-Arabiyye*, Beyrut: Dâru'l İlm, I.

DALGIN, Nihat, *İslam Hukukuna Göre Müslüman Gayrı Müslim Evliliği*, Samsun: Etüt Yayınları, 2005.

_____, "İslam Hukuku Açısından Müslüman Bayanın Ehl-i Kitap Erkeklerle Evliliği", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 2, 2003, ss. 131-156.

DEMİRCAN, Adnan, “Cahiliyye İle İslam Nikâh Uygulamaları Arasındaki Benzerlikler Ve Farklılıklar”, *Dinlerde Nikâh* (Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı), İstanbul: Dokuz Eylül üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2012, ss. 35-50.

ESKİ AHİT.

EŞKAN, Selma, “İslam Aile Hukukunda Evlilik Engeli Olarak Din Farkı Problemi”, (Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007).

GÜÇ, Ahmet, “Putperestlik”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2007, XXXIV, ss. 365-368.

GÜNDÜZ, Şinasi, *Hıristiyanlık*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2006.

GÜRKAN, Salime Leyla, “Yahûdilik”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2013, XXXXIII, ss. 187-197.

HARMAN, Ömer Faruk, “Kadın”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XXII, 2001, ss. 82-86.

_____, “Hıristiyanlıkta Kadın Algısı”, *Kur’an ve Kadın Sempozyumu* Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Faaliyetleri Merkezi, (Haziran-2010), ss. 60-70.

HASANOV, Elder, “Yahûdi Hukukunda Evlenme Engelleri”, *Dinlerde Nikâh* (Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı), Dokuz Eylül üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2012, ss. 237-257.

KARAMAN, Hayreddin, *İslam Hukuk Tarihi*, İstanbul: İz Yayıncılık, 1974.

HODGSON, Marshall Goodwin Simms, *İslam'ın Serüveni: Bir Dünya Medeniyetinde Bilinç ve Tarih*, I, İstanbul: İz Yayıncılık, 1993.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Mişna> (01.08.2016)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Greko-Romen> (01.08.2016)

İBN ÂBİDÎN, Muhammed Emin, *Reddü'l-Muhtar ale'd-Dürri'l-Muhtâr*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992, III.

İBN KUDÂME, Ebû Muhammed el-Makdisî, *el-Muğnî*, Mısır, 1367, VI.

İBN MANZÛR, Ebu'l-Fadl Cemaleddin Muhammed b. Mükerrerem *Lisân'ül-Arab*, Kahire: Dâru'l Hadis, 2003, VIII.

İBN ZEKERİYA, Ahmed b. Faris *Mekâyisü'l-Luga*, Mısır, 1972.

KAMİL ALÎ, Kevser ve ÖĞÜT, Salim, "Çok Evlilik", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1993, VIII, ss. 365-369.

KÂSÂNÎ, Ebu Bekr b. Mes'ud b. Ahmed, *Bedâiu's-San'ai fi Tertîbi's-Şerâi'*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, yy, II.

KAYA, Remzi, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Ehli Kitap (Ehlü'l Kitap)", *Din ve Toplum Dergisi*, 3/7, (Haziran-2010), ss. 51-65.

KUR'AN-I KERİM.

ŞABAN, Kuzgun, "Haniflik", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 1997, XVI, ss. 33-37.

MÂVERDÎ, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed, *el-Hâvi'l-Kebîr Şerhu Muhtasarü'l Müzenî*, Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1999, IX.

MEYDÂNÎ, Ebu'l Hüseyin Ahmed b. Ebî Bekr Muhammed b. Ahmed,
el-Lübâb fî Şerhi'l-Kitâb, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 2012, II.

FÎRÛZÂBÂDÎ, Muhammed b. Yakub, *Besâiru Zevi't-Temyîz Fi Letâifi'l-Kitabi'l-Azîz*, Kahire, 2007, V.

ÖNKAL, Ahmet, "Hicret", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XVII, 1998, ss. 458-462.

ÖZCAN, Uğur ve DALYAN, Murat Gökhan, "19.yy'da Rumlarda ve Arnavutlarda Evlilik Müessesesinde Başlık Uygulamaları", *History Studies (International History of Studies)*, Volume 3/3, 2011, ss. 319-336.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, İstanbul: Ortaçağ Yayınları, 1983.

SÖNMEZ, Zekiye, "İslam'ın Ortaya Çıktığı Dönemde Arap Yarımadası'nda Hıristiyanlık", (*Basılmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

THE MISHNAH, Translated from the Hebrew with Introduction and Brief Explanatory Notes by Herbert Danby, Oxford: Oxford University Press, 1933.

TOPÇUOĞLU, Ali Aslan, "Yahûdilik-Hıristiyanlık ve İslam Hukuku'na göre Nikah Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10/2, 2010, ss. 79-120.

TÜMER, Günay ve KÜÇÜK, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ankara: Ocak Yayınları, 1993.

ULUDAĞ, Süleyman, "A'zeb", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2001, IV, ss. 313-314.

ÜNAL, Asife, "Hıristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri", *Dinlerde Nikâh (Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı)*, Dokuz

Eylül üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2012, ss. 279-309.

_____, "Yahûdilikte Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri", *Dinler Tarihi Araştırmaları-VIII (Uluslararası Sempozyum)*, Ankara-2012, ss. 674-683.

WAARDENBURG, Jacques, "Protestanlık", *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, XXIV, 2007, ss. 351-354.

YASDIMAN, Hakkı, "Pavlus'un Evlilik Hakkındaki Görüşü", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 8, 2001, s. 78-92.